

Social-, Bolig- og Ældreministeriet
Holmens Kanal 22
1060 København K

WILDERS PLADS 8K
1403 KØBENHAVN K
TELEFON 3269 8888
DIREKTE 9132 5685
PEHJ@HUMANRIGHTS.DK
MENNESKERET.DK

Sendt til alek@sm.dk med kopi til p-handicap@sm.dk

DOK. NR. 24/01234-2

21. JUNI 2024

HØRINGSSVAR OVER UDKAST TIL BEKENDTGØRELSE OM MAGTANVENDELSE OG ANDRE INDGREB I SELVBESTEMMELSESRETEN OVER FOR VOKSNE MV.

Social-, Bolig- og Ældreministeriet har ved e-mail af 23. maj 2024 anmodet om Institut for Menneskerettigheders eventuelle bemærkninger til udkast til bekendtgørelse om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne mv.

Instituttet skal indledningsvis henvise til sine anbefalinger i sit høringssvar af 27. marts 2024 til udkastet til lovforslag om revision af magtanvendelsesreglerne.¹

I vores høringssvar til lovforslaget fremhævede vi, at det er væsentligt at sikre, at der løbende bliver indsamlet og offentliggjort pålidelige tal om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten, så udviklingen kan monitoreres, og årsagerne til eventuelle stigninger kan blive undersøgt.

Det er desuden fortsat instituttets opfattelse, at fastholdelser altid må anses for at være så indgribende, at de bør registreres og indberettes straks. Dette gælder også kortvarige fastholdelser i hygiejnesituationer.

Instituttet har følgende bemærkninger til bekendtgørelsesudkastet:

BEKENDTGØRELSEN BØR I HØJERE GRAD UNDERSTØTTE BESKYTTELSEN AF BORGERNES RETTIGHEDER

Reglerne om registrering og indberetning af magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten blev indført for at sikre borgernes retssikkerhed.² Reglerne skal navnlig sikre, at omfanget af og årsagen til

¹ Tilgængeligt her: <https://menneskeret.dk/hoerings svar/hoerings svar-udkast-lovforslag-aendring-reglerne-magtanvendelse>.

² Folketingstidende 2018-19, tillæg A, lovforslag nr. L 156, side 47.

anvendelsen af indgreb over for den enkelte borger dokumenteres, og at tilsynsmyndighederne bliver orienteret herom og dermed får mulighed for at udføre deres tilsynsfunktioner effektivt. Tanken er også, at registreringerne skal skabe refleksion blandt personale og ledere om, hvordan magtanvendelse og andre indgreb kan forebygges mest muligt.

Forslagets indhold

Derfor har ethvert tilfælde af magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten hidtil skulle registreres og indberettes straks. Med revisionen af magtanvendelsesreglerne i foråret 2024 blev det bestemt, at personalet fremover skal foretage en samlet registrering af visse typer indgreb, hvor der angives en skønsmæssig opgørelse af antallet af indgreb.

Frem for eksempelvis at registrere og indberette, når personalet har fastholdt en borger i en hygiejnesituation, skal personalet i stedet mindst én gang årligt foretage et skøn over, hvor mange gange de har fastholdt borgeren i hygiejnesituationer.

Nærværende udkast til bekendtgørelse fastsætter frekvensen for, hvor ofte personalet skal foretage disse skønsmæssige opgørelser.

Denne periode vil være op til 12 måneder for brug af:

- Særlige døråbnere
- Tryghedsskabende velfærdsteknologi, herunder video-, lyd- og bevægelsesovervågning
- Låsning og sikring af yderdøre og vinduer, af døre til fælles opholdsrum, servicearealer og fælleskøkkener og af låger mv. fra et bo- eller dagtilbuds udeareal
- Kortvarige fastholdelser i hygiejnesituationer

Perioden vil være op til 18 måneder for brug af stofseler eller lignende.

Instituttets bemærkninger

Reglerne om registrering og indberetning af magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten bidrager til at beskytte borgere mod unødvendige og vilkårlige indgreb i deres rettigheder. Således er ledere og medarbejdere på botilbud overordnet set enige i, at registreringerne og indberetningerne bidrager til at forebygge magtanvendelser.³

Danmark er desuden forpligtet til at indsamle statistiske data, som kan bidrage til vurderingen af, om Danmark overholder sine forpligtelser

³ Rambøll, Evaluering: De reviderede magtanvendelsesregler, 2023, s. 44.

efter FN's Handicapkonvention, og til at identificere og tage hånd om de barrierer, som personer med handicap møder ved udøvelsen af deres rettigheder, jf. Handicapkonventionens artikel 31, stk. 2.

Instituttet anerkender, at de gældende regler om registrering og indberetning straks efter ethvert indgreb bliver oplevet som unødigt bureaukratiske og som tagende for meget tid væk fra andre opgaver.

Instituttet vurderer dog, at den model, som bekendtgørelsesudkastet lægger op til, risikerer væsentligt at forringe registreringernes og indberetningernes funktion i forhold til at beskytte borgerne mod vilkårlige og unødvendige indgreb.

Denne vurdering bygger på, at skønsmæssige registreringer og indberetninger blandt andet risikerer at give et misvisende billede af det faktiske omfang af magtanvendelser og indgreb og at gøre det sværere at afdække, om indgrebene har været berettigede. Modellen vil således bygge på, at en hel personalegruppe skal kunne skønne sig frem til, hvor mange gange de omtrent har anvendt magt eller andre indgreb over for en given borger inden for det sidste ét til halvandet år og hvorfor. Det skal de gøre ud fra deres hukommelse uden at have nogen data at støtte sig til. Der kan også være medarbejdere, som er fratrådt i løbet af året, hvilket vil vanskeliggøre opgørelsen yderligere.

Når indgreb ikke løbende registreres og indberettes, er der desuden risiko for, at udviklinger og mønstre i anvendelsen af magt og indgreb ikke vil komme frem i lyset. Det vil samtidig gøre det sværere for tilsynsmyndighederne at opdage og gribe ind, hvis der for eksempel anvendes usædvanligt meget magt eller mange indgreb over for en borger. Den skønsmæssige opgørelsesmetode egner sig således ikke til at føre et datadrevet og risikobaseret tilsyn.

Efter instituttets opfattelse bør ministeriet undersøge, om der findes alternative løsninger for, hvordan registreringer og indberetninger kan foretages, som sikrer borgernes rettigheder uden at være unødvendigt bureaukratiske.

For at beskytte borgernes rettigheder mod unødvendige eller vilkårlige indgreb er det instituttets opfattelse, at bekendtgørelsesudkastet bør ændres. Det kan for eksempel være ved at fastsætte kortere intervaller for registreringerne og indberetningerne eller ved at stille krav om løbende interne registreringer af antal indgreb over for en given borger. På længere sigt fremstår det også relevant at undersøge alternative, smartere løsninger for, hvordan registreringer og indberetninger kan udføres løbende, for eksempel via en sikker app.

Instituttet anbefaler derfor:

- At ministeriet ændrer bekendtgørelsesudkastets § 18, så bekendtgørelsen i højere grad sikrer borgernes rettigheder og beskyttelse mod vilkårlige og unødvendige indgreb.

INDGREB I SELVBESTEMMELSESRETTEN BØR INDBERETTES STRAKS HVIS BORGEREN MODSÆTTER SIG

Det fremgår af udkastets § 18, stk. 4, at indgreb skal registreres og indberettes straks, hvis den person, de anvendes over for, kraftigt modsætter sig personalets brug af indgreb. Bestemmelsen vil blandt andet gælde for brug af stofseler, tryghedsskabende velfærdsteknologi, dørlåsning og -sikring og kortvarig fastholdelse i hygiejnesituationer.

Instituttet støtter op om, at indgreb registreres og indberettes straks, hvis borgeren modsætter sig dem i tale, handling, kropssprog eller på anden vis.

Det er dog uklart, hvad der ligger i, at borgeren efter udkastets § 18, stk. 4, skal modsætte sig "kraftigt". Denne uklarhed kan føre til vilkårlighed i, hvordan reglen bliver fortolket og anvendt.

Desuden vil flere af de borgere, reglerne omfatter, ikke være i stand til at yde "kraftig" modstand i dette udtryks sædvanlige betydning (for eksempel ved væge for sig) på grund af deres funktionsnedsættelse.

For at sikre en effektiv beskyttelse af borgernes rettigheder er det instituttets opfattelse, at bestemmelsen bør omfatte alle de tilfælde, hvor borgeren modsætter sig, uanset om det er kraftigt eller ej, og det bør fremgå, at modstand kan ydes på mange forskellige måder.

Instituttet anbefaler derfor:

- At ministeriet ændrer udkastet til bekendtgørelsens § 18, stk. 4, så indgrebene skal registreres og indberettes straks, hvis borgeren modsætter sig dem i tale, handling, kropssprog eller på anden vis.

Der henvises til ministeriets sagsnummer 2024-1770.

Med venlig hilsen

Peter Kristian Hjaltason

SPECIALKONSULENT